

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-398-9-56>

BIOECONOMIC FACTORS OF FARMS DEVELOPMENT OF UKRAINE

БІОЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку суспільства ставить завдання щодо подальшого аналізу проблем екологізації аграрного сектору, біоекономіки як в загальнодержавному, так і в регіональному аспекті. Потребують подальших досліджень система біоекономічних факторів і біоекономічного потенціалу розвитку фермерських господарств; ринки вироблених ними органічних продуктів, біомаси, альтернативної енергетики; підвищення конкурентоспроможності розвитку на біоекономічних засадах тощо.

Науковий і практичний інтерес становить дослідження саме біоекономічних факторів розвитку фермерських господарств регіону, адже вони є не тільки головною умовою, рушійною силою, причиною біоекономічних процесів у розвитку аграрного сектору, біоекономічні фактори розглядаються сьогодні, як альтернатива наявним чинникам розвитку фермерських господарств. Без сумніву, суб'єктам аграрного бізнесу нині належить функція ядра біоекономіки, адже тут формуватиметься основна сировинна база, передусім, відновлювальна біомаса.

Не вдаючись до сутності визначення поняття «біоекономіка», лише відмічаємо, що біоекономіка – досить молода складова суспільного розвитку та є основою інноваційних змін і відповіддю сучасного світу на виклики глобалізації. Вона ґрунтується на застосуванні біотехнологій і використанні відновлювальних біоресурсів для виробництва продуктів та енергії. Часто біоекономіку називають «зелена економіка», «економіка знань», «економіка біопродукції».

Основна ідея біоекономіки полягає у відновленні біологічної цінності природних ресурсів, їх раціональному використанні, екологізації сільського господарства, особливо землеробства, збільшенні енергетичного потенціалу території на біоекономічній основі, широкомасштабному використанні відновлювальної біомаси, природних ресурсів, розвитку безвідходних біотехнологій [1, с. 7].

Своєю чергою, фактор або чинник – це один з основних ресурсів виробничої діяльності фермерських господарств, до яких належать: земля, праця, капітал і підприємництво як фундаментальні; двигун економічних, виробничих процесів, що суттєво впливає на результати економічної діяльності. Це також і інструмент для прийняття рішення щодо формування, розміщення і розвитку кожного об'єкта, і саме сукупність факторів наявних на території визначає, чи буде такий варіант розвитку, розміщення та подальшого функціонування вдалим, чи забезпечить суспільний ефект [4, с. 50].

Основною складовою нереалізованого потенціалу твердої біомаси сільськогосподарського походження є сільськогосподарські відходи [3].

Відходи, які залишаються на полях (солома), деревина, що залишається після обрізки плодових дерев, жом, лушпиння, горіхова шкаралупа за умови їх раціонального використання у замкнутому циклі перетворюються у додану вартість у ланцюгу постачання, в протилежному випадку – у логістичні втрати. У нашому дослідженні проведено оцінку потенціалу твердої біомаси. У табл. 1 наведено показники обсягів утворення первинних рослинних відходів у динаміці.

Таблиця 1

Динаміка обсягів основних первинних рослинних відходів в Україні у 2010–2022 рр.

Сільськогосподарська культура	Коефіцієнт виходу	2010		2015		2022	
		Валовий збір зерна, тис. т	Обсяг відходів, тис. т	Валовий збір зерна, тис. т	Обсяг відходів, тис. т	Валовий збір зерна, тис. т	Обсяг відходів, тис. т
Пшениця	1,0	16851,3	16851,3	26532,1	26532,1	20729,2	20729,2
Жито	1,3	464,9	604,37	391,1	508,4	314,0	408,2
Ячмінь	0,8	8484,9	6787,9	8288,4	2310,7	5608,2	4486,7
Овес	1,0	458,5	458,5	488,5	488,5	378,5	378,5
Просо	0,8	117,1	93,7	213,2	170,6	90,6	72,5
Гречка	1,9	133,7	254,0	128,1	243,39	147,7	280,6
Рис	0,9	148,0	133,2	62,5	56,3	3,1	2,8
Кукурудза на зерно (стебла)	1,3	11953,0	15538,9	23327,6	30325,9	26186,9	34043,0
Інші зернобобові	0,7	593,3	533,97	502,1	351,5	385,6	270,0
Соя	0,9	1680,2	1512,2	3930,6	3537,5	3443,8	3099,4
Ріпак	2,0	1469,7	2939,4	1737,6	3475,2	3318,0	6636,0
Соняшник	1,9	6771,5	12865,9	11181,1	21244,1	11328,8	21524,7

Джерело: розраховано за даними Держстату України [1] та відповідно до методики [2]

Енергетичний потенціал визначається технологічними напрямками такими, як: анаеробне зброджування гною, спалювання відходів АПК та інших галузей, використання агрокультур для отримання спиртового палива шляхом ферментації, перетворення біомаси у газоподібні або рідкі види палива за допомогою термохімічних технологій, виробництво з рослинних культур масел і замінників дизельного палива.

Подальші дослідження проблем реалізації потенціалу біоекономіки залежатимуть від урядових стимулів та різних державних вимог. Тож науковій спільноті необхідно провести комплексну оцінку використання біомаси для біоенергетики та виявлення нових можливостей використання відходів агросектору. Для отримання ефекту синергії необхідно геосистемно співставляти існуючі та прогнозовані дані ресурсів біомаси разом з іншими параметрами, такими, як існуюча мережева та транспортна інфраструктура, можливості використання земель та демографічні показники.

Біоенергетика може відігравати вирішальну роль у забезпеченні розвитку не тільки сталої енергетики, але й сталого розвитку сільських територій. Як приклад можна навести програму регіонального розвитку Австралії, де державні органи влади, співпрацюючи з місцевими радами, компаніями та промисловістю, успішно інвестували у регіональну мережу “BioHub”, що в кінцевому підсумку призвело до створення мережі центрів в усьому регіоні та розробки нових мереж постачання у новій “біоекономіці”. Зацікавлені сторони отримують низку переваг від такої співпраці: зменшення викидів вуглецю, забезпечення регіону додатковою електрикою, використання відходів для повторної переробки, створення нових робочих місць та позиціонування в цілому країні на глобальному ринку як виробника органічної продукції.

Література:

1. Державне управління статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Дубровін В. О. Методика узагальненого технічно-досяжного енергетичного потенціалу біомаси / В. А. Дубровін, Г. А. Голуб, С. В. Драгнев [та ін.]. Київ : Віола- принт, 2013. 25 с.
3. Федорчук Є. М. Оцінка потенціалу твердої біомаси в сільському господарстві України. *Вісник Сумського національного аграрного університету “Економіка і менеджмент”*. 2014. № 8. С. 48–54.
4. Роїк М. В., Курило В.Л., Гументик М.Я., Ганженко О.М. Біоенергетика в Україні: стан та перспективи розвитку. *Біоенергетика*. 2013. № 1. С. 5–10.